

Vlaanderen
is landbouw & visserij

ILVO Mededeling 268

7 december 2020

DE BELGISCHE VISVERWERKENDE INDUSTRIE cijfers en data

ILVO

Instituut voor Landbouw-,
Visserij- en Voedingsonderzoek

www.ilvo.vlaanderen.be

De Belgische visverwerkende industrie cijfers en data

ILVO MEDEDELING 268

7 december 2020

ISSN 1784-3197

Wettelijk Depot: D/2020/10.970/268

Auteurs

Sabine De Peuter

Els Torreele

DE BELGISCHE VISVERWERKENDE INDUSTRIE
CIJFERS EN DATA

ILVO MEDEDELING 268

7 DECEMBER 2020

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. De Belgische visverwerkende industrie.....	4
2. Aantal bedrijven & bedrijfsvorm	5
3. Tewerkstelling	8
4. Economische analyse	9
5. Hoe verhoudt de Belgische visserij en visverwerkende industrie zich t.a.v. de Europese visserij en zijn visverwerkende industrie?	12
6. Kwaliteitslabels.....	15
7. Belgische visconsumptie	15
Literatuurlijst	17

INLEIDING

De Europese datacollectie verordening (EC 2017/1004), omschrijft dat door elke lidstaat in Europa, voor de visserijsector in de ruime zin, economische gegevens moeten verzameld worden. Hiermee wordt bedoeld dat niet enkel van de primaire sector, zijnde de visserij een inventarisatie moet gebeuren, maar ook van de nationale visverwerkende industrie.

Op basis van een aantal bestaande gegevensbronnen (zoals Eurostat) en een aantal questionnaires, heeft het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) de Belgische visverwerkende industrie in kaart gebracht.

In deze publicatie wordt een summiere schets en enkele economische kerngetallen van de Belgische visverwerkende industrie voor de periode 2016-2018 gegeven.

Naast de omschrijving hoe een visverwerkend bedrijf gedefinieerd wordt, geven we het verschil tussen visverwerking als hoofd- of nevenactiviteit. Er wordt gesitueerd hoeveel bedrijven actief waren in deze periode en welke de meest voorkomend bedrijfsvormen zijn. Daarnaast worden enkele cijfers gegeven over de tewerkstelling en de algemene rentabiliteit van de sector in België.

Naast de situering van de Belgische visverwerkende industrie binnen Europa, wordt kort ingegaan op welke kwaliteitslabels in de visverwerkende industrie van toepassing zijn en hoe groot de gemiddelde visconsumptie is in België.

1. DE BELGISCHE VISVERWERKENDE INDUSTRIE

De visverwerkende industrie wordt volgens NACE code 10.200 van Eurostat (<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>) als volgt gedefinieerd: alle bedrijven met activiteit "Verwerking en conservering van vis, schaal- en schelpdieren".

Volgende activiteiten worden volgens de definitie als visverwerkend beschouwd:

- de verwerking en conservering van vis en van schaal- en weekdieren: koelen, diepvriezen, drogen, roken, koken, zouten, pekelen, inblikken, enz.
- de vervaardiging van producten op basis van vis en van schaal- en weekdieren: visfilets en onder visvlees, vislevers, hom en kuit, kaviaar en kaviaarsurrogaten, enz.
- de productie van vismeel voor de menselijke consumptie of voor diervoeder
- de productie van meel, poeders, pellets en andere producten van vis, schaaldieren, weekdieren of andere ongewervelde waterdieren, niet geschikt voor menselijke consumptie
- de vervaardiging van bereide maaltijden die vis, schaal- en weekdieren bevatten
- de verwerking van zee-algen
- de vervaardiging van preparaten voor soep of bouillon en bereide soep en bouillon die vis bevatten
- de vervaardiging van extracten en sappen van vis of schaal- en weekdieren

Volgende activiteiten worden volgens de definitie niet aanzien als visverwerkend:

- de activiteiten van schepen waarop zowel wordt gevist, als waar vis wordt verwerkt en geconserveerd
- de productie van oliën en vetten afkomstig van zeedieren en – planten
- de productie van vissoepen

De activiteiten van visverwerkende bedrijven kunnen onderverdeeld worden in **primaire** en **secondaire verwerking**.

Primaire verwerking houdt in dat het bedrijf op de aangekochte vis zelf een aantal basisacties uitvoert zoals fileren, snijden, bereiden, verpakken, enz.

Secondaire verwerking houdt in dat het bedrijf géén bewerkingen uitvoert zoals beschreven bij primaire verwerking, maar wel de vis rookt, zout, inblijkt, marineert, invriest, bewerkt tot kant & klare maaltijden en ze onder deze vorm op de markt brengt.

Het **hoofd- of nevenkarakter** van de verwerkingsactiviteiten van bedrijven wordt beoordeeld op basis van de bijdrage van de visverwerkende activiteiten tot de omzet of tot de tewerkstelling. Visverwerking is een hoofdactiviteit als het meer dan 50% van de omzet uitmaakt of als het de belangrijkste bron van omzet is voor ondernemingen met gediversifieerde activiteiten in verschillende branches of als er meer dan 50% mankracht wordt ingezet.

We behandelen verschillende aspecten van de socio-economische structuur van de Belgische visverwerkende industrie, gebruik makend van de meest recente DCF data (periode 2008-2018).

Figuur 1 geeft een opdeling van de visverwerkende bedrijven naar bedrijfstype, figuur 2 en 3 geven een opdeling naar soort activiteit.

In tabel 1 worden de tewerkstellingsgegevens weergegeven voor de periode 2008-2018, terwijl tabel 2 en 3 gegevens bevatten over de economische performantie van de sector.

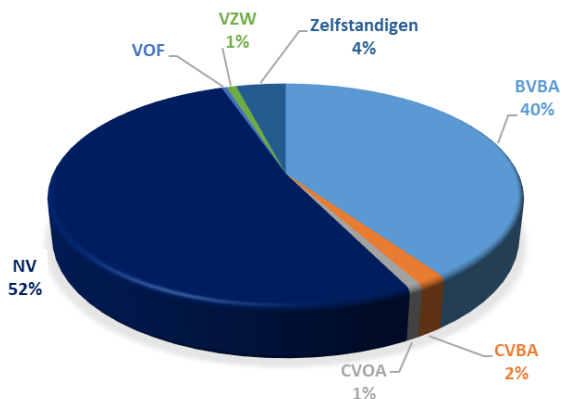
2. AANTAL BEDRIJVEN & BEDRIJFSVORM

In 2018 waren er 246 bedrijven actief in de visverwerkende industrie in België. Daarvan hadden 66 bedrijven visverwerking als hoofdactiviteit en 180 bedrijven visverwerking als nevenactiviteit. Deze bedrijven situeren zich voornamelijk aan de kust en in de Brusselse regio. De bedrijfsvoertaal is voor 68,3% Nederlands, 31,3% Frans en 0,4% Duits.

Drie bedrijven gingen in de loop van 2018 failliet en er kwam één onderneming bij. Over de jaren heen is het aantal bedrijven dat jaarlijks wordt opgestart relatief constant. Dit is gemiddeld tussen de 1 tot 3 bedrijven. 26% van de bedrijven werd na 2005 opgericht. (bron: <https://datacollection.jrc.ec.europa.eu/ars>)

Meer dan 90% van de Belgische visverwerkende bedrijven bestaat uit naamloze vennootschappen en besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid.

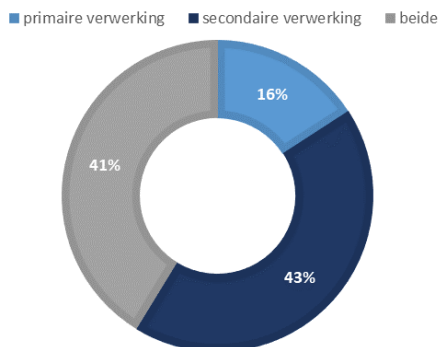
2018: BEDRIJFSTYPES VISVERWERKENDE BEDRIJVEN

Figuur 1: Visverwerkende bedrijven naar bedrijfstype in 2018

Van de 66 bedrijven met hoofdactiviteit visverwerking houden 16% zich enkel bezig met primaire verwerking, 43% met secundaire verwerking en 41% doet beide. Het aantal bedrijven met hoofdactiviteit visverwerking is op 10 jaar tijd met ongeveer 15% gestegen.

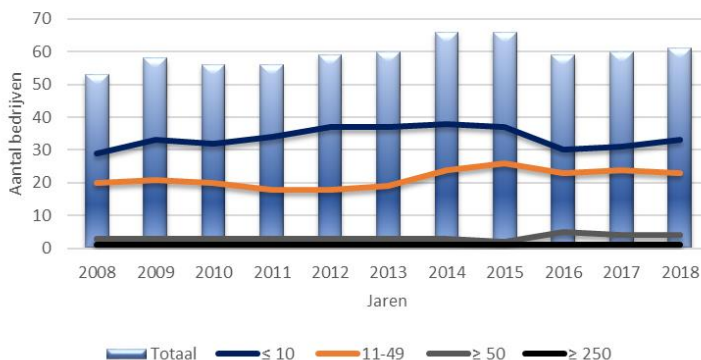
VISVERWERKENDE BEDRIJVEN NAAR ACTIVITEIT

Figuur 2: Visverwerkende bedrijven naar soort activiteit in 2018

Bij bedrijven met minder of gelijk aan 10 personeelsleden¹ is het aantal ondernemingen gestegen van 29 in 2008 naar 33 in 2018 en voor bedrijven tot 50 personeelsleden van 20 in 2008 naar 23 in 2018. Het aantal bedrijven met 50 of meer personeelsleden bleef nagenoeg stabiel (figuur 3).

BEDRIJVEN MET VISVERWERKING ALS HOOFDACTIVITEIT (OP BASIS VAN AANTAL WERKNEMERS)

Figuur 3: Bedrijven met visverwerking als hoofdactiviteit (ingedeeld volgens aantal personeelsleden)

¹ aantal werknemers die worden tewerkgesteld

3. TEWERKSTELLING

Het aantal werknemers in de visverwerkende industrie is tussen 2008 en 2010 met 17% toegenomen. In de daarop volgende jaren is de tewerkstelling vrij stabiel gebleven. De laatste 3 jaar is er een daling met 2,57% merkbaar.

Anno 2018 bieden bedrijven met visverwerking als hoofdactiviteit werkgelegenheid aan een kleine 1300 voltijdse equivalenten (VTE). De overgrote meerderheid, namelijk 92%, hebben minder dan 50 werknemers. In 2018 waren er slechts 5 bedrijven met 50 of meer werknemers. Op 10 jaar tijd zijn er 15% bedrijven bijgekomen met hoofdactiviteit visverwerking.

De werknemers zijn overwegend mannen (geschat op 60% in 2014, 61% in 2015 en 60,4% in 2018). De gemiddelde tewerkstelling per onderneming is relatief stabiel gebleven en schommelt tussen de 20 en de 21 voltijdse equivalenten (tabel 1).

Tabel 1: Overzicht van de Belgische visverwerkende industrie, 2008-2018

Variabele	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Δ (2017 - 2018) in %	Δ (2008 - 2018) in %
Structuur (aantal)													
Totaal aantal bedrijven	53	58	56	56	59	60	66	66	59	60	61	▲ 1,67	▲ 15,09
≤ 10	29	33	32	34	37	37	38	37	30	31	33	▲ 6,45	▲ 13,79
11-49	20	21	20	18	18	19	24	26	23	24	23	▼ -4,17	▲ 15,00
≥ 50	4	4	4	4	4	4	4	3	6	5	5	■ 0	▲ 25,00
Tewerkstelling													
VTE	1221	1373	1439	1439	1417	1385	1377	1423	1309,2*	1258,3*	1226,8*	▼ -2,57	▲ 0,48
Man VTE	736	792	876	876	864	842	850	886	789,9*	761*	741,3*	▼ -2,66	▲ 0,72
Vrouw VTE	484	581	563	563	554	542	527	537	519*	497,3*	485,5*	▼ -2,43	▲ 0,31

*Schatting o.b.v. de jaarrekeningen

4. ECONOMISCHE ANALYSE

De economische analyse van de visverwerkende industrie werd beperkt tot bedrijven met hoofdactiviteit visverwerking. Op basis van de ingediende jaarrekeningen bij de Nationale Bank van België werd gekeken naar de structuur van de bedrijven, de rentabiliteit en de current ratio (liquiditeitsratio).

Voor de analyse van de bedrijfsstructuur werd naar het eigen vermogen en de solvabiliteit gekeken. Het eigen vermogen is een belangrijke indicator om de graad van onafhankelijkheid van bedrijven te meten. In 2018 hadden zes van de 61 bedrijven, (vooral kleinere bedrijven met minder dan 50 werknemers), een negatief eigen vermogen. Dit betekent dat ze afhankelijk zijn van externe financiering. De solvabiliteit geeft de verhouding weer van de eigen financiering ten opzichte van het totale passiva of beter, geeft inzicht in de mate waarin een bedrijf zijn langlopende verplichtingen kan voldoen. Bij bedrijven met een solvabiliteit lager dan 15% kunnen we spreken van een financieel zwakke situatie en sterke gebondenheid aan de schuldeisers. In 2018 zijn er 16 van de 61 bedrijven met een dergelijke solvabiliteitsratio, wat suggereert dat deze bedrijven meer moeite hebben met het voldoen van hun langlopende verplichtingen. Zes van deze bedrijven hebben daarenboven een negatief eigen vermogen wat wijst op een virtueel faillissement. De mediaan bij de visverwerkende bedrijven ligt op 28% in 2018 en is over de laatste 3 jaar vrij stabiel gebleven.

Nagaan of een bedrijf in staat is om zijn rekeningen te betalen kan onder meer door de current ratio te bekijken. Deze ratio is een maat voor de liquiditeit, het vermogen van een onderneming om aan de verplichtingen op korte termijn te voldoen. De current ratio geeft de verhouding weer tussen de vlottende netto-activa en de vreemde middelen op korte termijn. Als de vlottende activa de vreemde middelen dekken, is de ratio gelijk aan één en is het netto bedrijfskapitaal, (verschil tussen teller en noemer) gelijk aan nul. Een current ratio die kleiner is dan één wijst bijgevolg op een negatief netto bedrijfskapitaal en een current ratio die groter is dan één betekent dat het netto bedrijfskapitaal positief is. Hoe groter de ratio, hoe groter de liquiditeit van de onderneming. In 2018 zien we bij 31% van de bedrijven met minder dan 10 werknemers en 30% bij bedrijven tussen 11 en 49 werknemers, een ratio kleiner dan 1, wat een indicatie kan zijn voor financiële moeilijkheden (tabel 2).

De rentabiliteit van een onderneming vertelt iets over de winstgevendheid van een bedrijf. Deze ratio laat het verband zien tussen het financiële resultaat en het geïnvesteerde vermogen en laat toe te zien of een onderneming in staat is om het geïnvesteerde vermogen op een normale manier te vergoeden. De mediaan van de rentabiliteit ligt op 7%. In 2018 zijn er 14 van de 57 bedrijven die een negatieve rentabiliteitsratio hebben. Deze bedrijven zijn voor investeerders dan ook niet interessant (tabel 3).

Tabel 2: Current ratio (CR)

Aantal werknemers	2016				2017				2018			
	Mediaan CR	Aantal bedrijven	Aantal bedrijven met CR < 1	Aantal bedrijven met CR < 1 (in %)	mediaan CR	Aantal bedrijven	Aantal bedrijven met CR < 1	Aantal bedrijven met CR < 1 (in %)	mediaan CR	Aantal bedrijven	Aantal bedrijven met CR < 1	Aantal bedrijven met CR < 1 (in %)
<10	1,33	30	8	27	1,33	31	9	29	1,27	29	9	31
11-49	1,05	23	7	30	1,68	24	3	13	1,08	23	7	30
50-249	1,52	5	0	0	1,51	4	0	0	1,46	4	0	0
>250	2,08	1	0	0	1,55	1	0	0	2,01	1	0	0
Totaal	1,33	59	15	25	1,53	60	12	20	1,26	57*	16	28

() In 2018 zijn 3 bedrijven failliet verklaard en 1 bedrijf is gefusioneerd. Deze bedrijven zijn niet mee opgenomen in de tabel*

Tabel 3: Current ratio, solvabiliteit en rentabiliteit

Aantal werknemers	2016			2017			2018		
	Mediaan Current Ratio	Mediaan Solvabiliteit in %	Mediaan Rentabiliteit in %	Mediaan Current Ratio	Mediaan Solvabiliteit in %	Mediaan Rentabiliteit in %	Mediaan Current Ratio	Mediaan Solvabiliteit in %	Mediaan Rentabiliteit in %
<10	1,33	26	7	1,33	26	12	1,27	26	9
11-49	1,05	20	5	1,68	21	6	1,08	26	7
50-249	1,52	41	2	1,51	38	8	1,46	36	3
>250	2,08	68	3	1,55	54	22	2,01	64	16
Totaal	1,33	27	5	1,53	27	7	1,26	28	7

5. HOE VERHOUDT DE BELGISCHE VISSERIJ EN VISVERWERKENDE INDUSTRIE ZICH T.A.V. DE EUROPESE VISSERIJ EN ZIJN VISVERWERKENDE INDUSTRIE?

Met zijn 30 000 km² is België een klein land maar door zijn unieke positie heeft het zich altijd een plaats weten toe te eigenen op Europees niveau. Dankzij een centrale ligging en goede logistieke infrastructuur kunnen meer dan 200 miljoen consumenten bereikt worden en dit binnen een straal van 500 km. Hoe verhoudt de Belgische visserij en visverwerkende industrie zich binnen deze context ten opzichte van de Europese? Om op deze vraag te kunnen beantwoorden, worden de productie van visserijproducten en aanvoercijfers onder de loep genomen.

In 2017 was de EU-28² de 5de grootste producent van visserijproducten ter wereld met een tonnage van 5 253 000 ton (tabel 4). België is met de productie van 24 400 ton een zeer kleine speler.

(Eumofa, Belgium in the world and in the EU – 2017,
<https://www.eumofa.eu/documents/20178/61322/Belgium.pdf>)

Tabel 4: Overzicht vangsten door EU-28, België en de wereld

(1000 ton)	Wereld	EU-28	België	% Wereld	% EU-28
Vangsten	93204	5253	24,4	0,03	0,46
Aquacultuur	111966	1372	0,1	0,00	0,01
Totaal	205170	6625	24,5	0,012	0,37

² De **EU-28** is de afkorting van de Europese Unie (EU) die bestaat uit een groep van 28 landen (België, Bulgarije, Tsjechië, Denemarken, Duitsland, Estland, Ierland, Griekenland, Spanje, Frankrijk, Kroatië, Italië, Cyprus, Letland, Litouwen, Luxemburg, Hongarije, Malta, Nederland, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Finland, Zweden, Verenigd Koninkrijk) dat fungeert als een economisch en politiek blok.

Onder ***aanlandingen*** verstaan we het initieel aan land brengen van visserijproducten, ook die voor niet-menselijke consumptie, van boord van een vissersvaartuig in een gegeven EU-lidstaat. De aanlanding wordt steeds geregistreerd in nettogewicht en waarde en hebben betrekking op aanvoer door vaartuigen uit EU-lidstaten, IJsland en Noorwegen

Vangst = aanvoer + teruggooi

Catch = landings + discards

De Belgische aanlandingen bestonden in 2017 voor 96% uit verse producten en de rest uit gekookte producten. Bijna alle aanvoer was bestemd voor menselijke consumptie. Ter vergelijking, in Nederland onze noorderburen, zijn de aanlandingen uitsluitend bestemd voor menselijke consumptie. In 2017 bestond 84% van de aanlandingen uit bevroren producten, 14% uit verse producten en 2% uit klaargemaakte producten.

Voor de EU-28 bestond de aanvoer voor 75% uit verse producten, 21% uit bevroren producten en 1% uit gekookte producten en de resterende 3% omvatte gezouten, gerookte en gedroogde producten, maar ook producten waarover geen details in termen van conserveringstoestand bekend zijn. Ongeveer 75% van de totale EU-28 aanvoer is voor menselijke consumptie, terwijl een kwart van het totaal bestaat uit producten die voornamelijk voor industrieel gebruik bestemd zijn. Tabel 5 geeft een overzicht van de belangrijkste commerciële soorten aangeland in België.

Tabel 5: Belangrijkste aangelande commerciële soorten in België in % van de totale aanlanding

	Euro	%	Ton	%	
Tong	22,5	0,33	5,4	0,32	Schol
Schol	10,5	0,15	2	0,12	Tong
Zeeduivel	5,3	0,08	1,4	0,08	Poon
Tarbot	4,3	0,06	1	0,06	Rogge
Inktvis	3,8	0,06	0,9	0,05	Inktvis
Andere	22,1	0,32	6,2	0,37	Andere

(2017, miljoen Euro in 1 000 ton)

In 2018 importeerde België 348 000 ton vis (waarde 2 036 miljoen euro), voornamelijk zalm, warmwatergarnalen, diverse garnalen, mosselen en kabeljauw. De voornaamste importlanden naar waarde zijn Nederland (26%), Frankrijk (10%), Duitsland (6%) en Vietnam (6%).

In diezelfde periode exporteerde België 205 000 ton vis (waarde 1 063 miljoen euro), voornamelijk warmwatergarnalen, diverse garnalen, zalm, kabeljauw en kreeft. Frankrijk (31%), Nederland (29%), Duitsland (12%) en Luxemburg (5%) zijn de belangrijkste afnemers.

Veel geïmporteerde producten worden na verwerking terug geëxporteerd (zoals zalm, scampi, kabeljauw). Tegelijkertijd exporteert België ook een deel van zijn eigen productie.

6. KWALITEITSLABELS

Op de Belgische markt zijn verschillende, voornamelijk internationale, labels te vinden die de consument informeren

over de productiewijze of vangstwijze van het product. Hierbij is het belangrijkste ecolabel voor wildvangst

MSC (Marine Stewardship Council) en is het ASC (Aquaculture Stewardship Council) het meest voorkomende label voor aquacultuur. Beide labels worden enkel toegekend aan bedrijven die voldoen aan een reeks voorwaarden, met een sterke klemtoon op de ecologische aspecten van de bedrijfsvoering.

Er bestaan echter nog veel andere labels, zowel voor aquacultuur als wildvangst. Hiertoe behoren Friends of the Sea (aquacultuur en wildvangst), Naturland en Global G.A.P. Meer recent zijn er lokale initiatieven opgericht zoals Visserij Verduurzaamt (zie <https://valduvis.be/>), die zich meer toespitsen op de eigenschappen van de lokale visserij.

7. BELGISCHE VISCONSUMPTIE

De Belgische consument heeft goed begrepen dat regelmatig vis eten gezond is. Vis is een uitstekende bron van mineralen, eiwitten en vitamines. Bovendien bevat visolie ook Omega 3 dat ons lichaam beschermt tegen hart- en vaatziekten³.

In 2019 kocht de Belg per persoon 8,6 kg vis, week- en schaaldieren (vers, diepgevroren en verwerkt) en dit voor een waarde van 109 euro.

³ Marine Omega-3 Supplementation and Cardiovascular Disease: An Updated Meta-Analysis of 13 Randomized Controlled Trials Involving 127,477 Participants,” Yang Hu, Frank B. Hu, JoAnn E. Manson, JAMA, online Sept. 30, 2019, doi: 10.1161/JAHA.119.013543
<https://www.hsph.harvard.edu/news/press-releases/in-major-meta-analysis-of-clinical-trials-omega-3-fish-oil-supplements-linked-with-lower-cardiovascular-disease-risk/>

Het aandeel verse vis neemt ruim de helft van de aangekochte kilo's in en dit aandeel stijgt nog steeds. Ook de verkoop van verse visbereidingen zit in de lift. Diepgevroren vis, schaal- en weekdieren, de gerookte vis en de geconserveerde vis doen het in België minder goed.

Ruim 95% van de Belgische gezinnen zetten op regelmatige basis vis, week- en schaaldieren op de kaart. De Vlaming is de grootste viseter in België en koopt ruim 1,1 kg vis, week- en schaaldieren meer aan dan de Waal. De Waal eet relatief gezien meer visconserven dan de Vlaming die dan weer verse vis prefereert. Kabeljauw en zalm zijn de populairste vissoorten, samen goed voor 53% van de verkoop van verse vis. Noordzeevissen zoals rog, tong-schar en wijting deden het in 2019 goed. Exotische soorten zoals Pangasius, victoriabaars en tilapia boeten jaar na jaar in aan populariteit. (bron: VLAM)

Ruim 29% van de Belgen kiezen visproducten uit de EU-zone⁴. Grote supermarkten zoals Carrefour, Colruyt en Albert Heijn zijn marktleider in de verkoop van visproducten in België met ruim 40%, gevolgd door hard discount⁵ met 27%. Consumenten kopen minder bij speciaalzaken waar het aandeel daalde naar 9%.

Belgische gezinnen eten hoofdzakelijk vis thuis of bij vrienden. Twee derde van de consumptie vindt in dit verband plaats. Een derde wordt buitenshuis verorberd. Hier speelt de horeca een belangrijke rol. Thuis wordt er veel kabeljauw en zalm klaargemaakt. Scampi's en mosselen eten we liever op restaurant. In vergelijking met vlees en kip worden vis, week- en schaaldieren relatief vaker buitenshuis geconsumeerd. (Bron: VLAM/iVox-consumptietracker-juni 2017)

⁴ https://ec.europa.eu/fisheries/documentation/infographics/fishery-and-aquaculture-products-overview-eu-consumer-habits_en

⁵ Een hard discount is een winkel die producten systematisch aan een lagere prijs aanbiedt dan conventionele winkels in dezelfde branche, zoals Aldi en Lidl.

LITERATUURLIJST

European Commission. (2017) *Fishery and aquaculture products: an overview of EU consumer habits*.

European market observatory and aquaculture products. (2020/03/04). *Belgium in the world and in the EU*. Geraadpleegd van <https://www.eumofa.eu/documents/20178/61322/Belgium.pdf>

European market observatory and aquaculture products. (2020/03/04). *Nederland in de wereld en in de EU*. Geraadpleegd van <https://www.eumofa.eu/nl/netherlands>

European market observatory and aquaculture products. (2020/03/04). Eumofa, The European Union in the world. Geraadpleegd van <https://www.eumofa.eu/documents/20178/61322/European+Union.pdf/f6357f0b-45c1-4f55-b08c-78ab773b9eae>.

European Union. (2016). *The European Fisheries fund and the EU fish processing industry: an Economic analysis*. Economic papers n° 02/2016.

European Union. (2019). *The EU fish processing industry: An economic analysis*. 4. 1-36.

Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. (2020). *Locatie, infrastructuur en hooggekwalificeerd personeel*. Geraadpleegd van https://focusonbelgium.be/nl/business_

ILVO. (2020) *Belgian Annual Report for data collection in the fisheries and aquaculture sectors 2019*

Labelinfo (2019). *Voeding: MSC*. geraadpleegd van <https://www.labelinfo.be/nl/label/voeding-msc>

NBB (2017). Ondernemingsdossier. Methodologische bijlage. November

Versondernemer (2020). *Belg koopt vooral in DIS 1, maar ook steeds meer bij hard discount en buurtsupermarkt*. Geraadpleegd van <https://www.versondernemer.be/nieuws-1/belg-koopt-vis-vooral-in-dis-1-maar-ook-steebs-meer-bij-hard-discount-en-buurtsupermarkt>.

VLAM (2017). *Stijging thuisconsumptie verse week- en schaaldieren in 2019 Buitenhuiscconsumptie*. VLAM/iVox-consumptietracker-juni 2017

VLAM (2018). Aankoopvolume vis blijft stabiel binnen korf vlees-vis-gevogelte VLAM pers 07.06.2018.

Zeevruchtengids (2018). *Ecolabels* Geraadpleegd van
<http://www.zeevruchtengids.org/en/node/167>

Contact

Sabine De Peuter
Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek
Dier
Ankerstraat 1
8400 Oostende
T +32 59 56 98 22
sabine.depeuter@ilvo.vlaanderen.be

Deze publicatie kan ook geraadpleegd worden op:
www.ilvo.vlaanderen.be/pers-en-media/publicaties

Vermenigvuldiging of overname van gegevens is toegestaan mits duidelijke bronvermelding.

Aansprakelijkheidsbeperking

Deze publicatie werd door ILVO met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt evenwel geen enkele garantie gegeven omtrent de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze publicatie. De gebruiker van deze publicatie ziet af van elke klacht tegen ILVO of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze publicatie beschikbaar gestelde informatie.

In geen geval zal ILVO of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze publicatie beschikbaar gestelde informatie.

Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek
Burg. Van Gansberghelaan 92
9820 Merelbeke - België

T +32 9 272 25 00
ilvo@ilvo.vlaanderen.be
www.ilvo.vlaanderen.be